

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

NR 1 2012

VINTER

Henry Purcells Cold song finns härligt åtkomlig på Youtube i flera versioner.
Countertenoren Andreas Scholl bjuder oss en:

*Sec'st thou not how stiff and wondrous old
Far unfit to bear the bitter cold,
I can scarcely move or draw my breath*

"Co -ho -ho -ho -ho -hold" stammar han.

Där tar vintern sitt förlamande grepp om lyssnaren, men resultatet blir befriande. Att beskriva något kan vara ett sätt att hantera det, också för en lyssnare eller läsare.

Nu i början av Strindbergsåret kommer man lätt att tänka på hur Strindberg beskrev kriser och upplevelser. En komplicerad människa och värd att fundera på. En grupp ungdomar som läst om honom i skolan var nyligen helt avfärdande framför regional-tvs kamera: Nej, honom vill vi inte läsa, för det var ingen trevlig person.

Och "trevlig" är nog inte den egenskap man i första hand tillmäter Strindberg.

Jag minns med fasa natten då jag läste James Joyce, ropade rubriken i DN. Det visar sig att skribenten haft nattjobb som spärrvakt på en tunnelbanestation i Stockholm. Det hade han kombinerat med att läsa Odysseus. "Ögonlocken hängde tunga som surdegår över SLs gula laminatbord".

Hm – berodde det på James Joyce?

Det var väl Expressens chefredaktör på sin tid, Per Wrigstad, som angav målet att tidningen skulle kunna läsas av passagerare i kollektivtrafiken som inte fått någon sittplats: korta enkla meningar och entydiga budskap. Det var ett bra grepp för Expressen. Säkert är det lämpligt också för en spärrvakt i tunnelbanan som ska sköta ett jobb.

Men ska det gälla för allt man läser? Kanske kan man unna sig en egen tid för det man vill läsa – och för det man inte visste att man ville läsa – även om det kräver att man samlar sig?

En bokhandelskedja genomför under våren en kampanj för att uppmuntra barnens läsning och uthållighet. När de läst fem böcker de själva valt får de ett Läsborgarmärke att bära på jackan. Dessutom får de antagligen fem viktiga upplevelser att bära innanför.

Så kan mörka vinterkvällar bli ljusa.

Lena Skördeman

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEMLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 1
ÅRGÅNG 12

MARS 2012

MEMLEM I FÖRENINGEN BLIR DU
GENOM ATT BETALA IN MEDLEMSAVGIFTEN
F.N. 150 KRONOR PER ÅR
TILL FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING
PLUSGIROKONTO 400 28 34 - 2
GLÖM INTE ATT ANGE NAMN OCH ADRESS

INNEHÅLL

Vinter	1
Följ med till Litauen i maj	2
Jag drömmer om folkhögskolan	3
Samtal om folkhögskolan	5
Resa till Habsburgarnas hjärta Wien och Eisenstadt	6
Kjesäter ~ vad var det som hände?	7
Några funderingar från en pensionerad fohögskollärare	9
Fjällvandring med natur- och kulturupplevelser i Härliga Härjedalen	11
Välkommen till Fellingsbro Regionträff på Hjälmareds folkhögskola	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng

egil.boraeng@swipnet.se

Jörgen Håkansson

jorgenh1@telia.com

Rune Nilsson

rune.nilsson@folkbildning.net

Grafisk formgivare

Bertil Forsberg Consulting

bfgrafiskdesign@yahoo.se

Följ med till Litauen 21 - 25 maj 2012

Foto: Staffan Roselius

Den medeltida borgen Trakai

Folkhögskolans veteranförening planerar en resa till Litauen. Anmäl snarast och senast den 22 mars att du vill följa med.

Preliminärt program för studieresan:

Måndag	21 maj Flyg från Stockholm (via Riga) till Kaunas.
Tisdag	22 maj Besök på Rumsiskes folkhögskola och Rumsiskes Open Air Museum
Onsdag	23 maj Besök i Trakai (medeltida borg) och Kaunas
Torsdag	24 maj Sintautai folkhögskola
Fredag	25 maj Hemresa (Möjligen hinner vi även med en halvdag i Vilnius)

Kostnader för resan beräknas till:

Flyg	ca 2000 kr
Logi 4 nätter	ca 2000 kr
Transporter/entréer etc.	ca 1000 kr
Mat etc. högst 1000 kr.	

Vi bör vara minst 8 -10 resenärer om resan ska bli möjlig, säger Staffan Roselius.

Anmälan till

Georg Karlsson tel 0495-41819 el 070 561 94 09

georgka@telia.com eller

Staffan Roselius tel. 013-59 298 el. 070 645 98 75

staffan.roselius@folkbildning.net

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN

En följetong

Kapitel 5

Om det starka begreppet ”Luddighet”

”Formålet att holde skole er tilværelseoplysning.”
KG Løgstrup

Jag skulle egentligen vilja skriva om begreppet folkelighed och jag skulle vilja skriva om vad den levande vekselverkan är, men varje gång jag börjar blir jag hindrad av en inre röst som säger att du måste, Stewe, fundera en gång till över varför Gösta Vestlund inte håller med dig fullt ut. (Se förra numret av Folkhögskoleveteranen.) Med tanke på vad Gösta betytt för mig är det en irriterande inbromsning och jag får väl se vad det är han har att invända mot mina funderingar om tillståndet i den svenska folkhögskolan. Jag vet ju att vi i stort håller med varandra. Att han har en betydligt tolerantere attityd mot rent yrkesförberedande verksamhet än jag, säger egentligen mycket om Göstas evigt unga öppenhet för förändringar - och kan få mig att känna mig som en bakåsträvar...

Och ändå är det inte så att jag har något emot att folkhögskolan ägnar sig åt att förbereda sina deltagare för yrkeslivet, hur skulle det ens vara möjligt! Men när kurser i entreprenörskap på en del skolor tränger bort den grundläggande verksamheten blir jag faktiskt irriterad. En ny rektor utbrast för en tid sedan med en irriterad axelryckning:

”Folkbildning och folkbildning, alltid denna eländiga folkbildning, här sysslar vi med väsentligheter och inget historiskt trams.” Detta är visserligen ett något förkortat men i sak riktigt återgivande av uttalandet, och det är den entreprenörsandan som gör mig väldigt orolig.

Jag håller med Gösta om att folkhögskolan i alla tider gått hand i hand med kurser som varit av praktisk nytta, hur skulle jag kunna göra annat, det är ju så det har varit. När det gäller områden där det vanliga skolsystemet varit otillräckligt, har det gång efter annan visat sig vad folkhögskolan kunnat bidra med; en del pedagogiska utbildningar, friluft- och fritidsledarutbildningen, ur min egen erfarenhetsmassa: den folkmusikaliska pedagogiken, och annat. Men annan verksamhet tar sannerligen resurser ur folkhögskoleanslaget utan att vara folkbildning i någon begriplig mening och sådana verksamheter måste kunna diskuteras. Utvecklingen av Tecken- och tolkutbildningen är ett förfärande exempel. Intagningskrav och -kriterier, gemensam läroplan framtagen av institutioner utanför folkhögskola och utan koppling till grundläggande folkhögskolevärden, tester och prov på alla nivåer och ett slags slutexamen. Vad i herrans namn gör den verksamheten i folkhögskolan?

Gösta hänvisar till Bernt Gustavsson och till Sam Paldanius som kan ge exempel på att kompetensgivningen mycket väl kan kopplas till traditionell allmänbildande folkhögskoleverksamhet. Jodå. Det jag personligen gillar när jag läser Sam Paldanius, trots att hans texter ibland är mer teoretiskt abstrakta än de nya franska filosofernas, är hans bered-

villighet att säga att han sett resultaten, han har sett att det fungerar och detta trots något som på sätt och vis är hans finaste nya begrepp: "luddigheten". Som om "luddigheten" (jag antar att den entreprenörsälskande rektorn tänker på något sådant när han fnyser sitt 'trams') skulle kunna vara ett nytt verksamt begrepp i den alltid lika omöjliga uppgiften att förklara varför folkhögskolans kursdeltagare (inte minst på de allmänna linjerna) är nöjdare än andra grupper. Jag tycker om hederligheten hos Paldanius: han beskriver, han mäter, undersöker, han teoretiserar, han hänvisar till forskning, men konstaterar att det är svårt att förstå vad man kommer fram till, han kan inte sätta fingret på vad det egentligen är som fungerar, han är glad över resultaten, men han erkänner att det är föga vetenskapligt att tala om detta plötsliga ljus i deltagarnas ögon; det känns vetenskapligt platt, säger han. Men så är det. Och det är inte – mätbart. Jag upprepar det: det – är – inte – mätbart; det kan inte kvalitetsbeskrivas på en skala mellan 1 och 10. Det är – per definition – luddigt. "Hur beskriver man att det glimmar till i ögonen hos deltagare?" (Paldanius i Årsbok för folkbildning 2010, s 102.)

Gösta, har jag lust att säga, käre Gösta, det som verkligen stör mig i den samtida folkhögskolan är ett slags kolossal flathet som infunnit sig hos de idag verksamma lärarna, för att inte tala om rektorerna, och till det något som under de senaste tio åren bara kan beskrivas som klåfingrighet från myndigheterna, eventuellt emanerande ur förlust av det som en gång var folkbildningens största tillgång: tilliten.

(Jag skulle vilja beskriva mitt eget folkhögskolelivs upplevelser av just tilliten. Men en annan gång.)

Idag verkar tillit vara obsolet, som man numera säger. Det mest skrämmande exemplet på detta är det som just nu händer: införandet av ett arbetstidsavtal som åtminstone får mig att gå i taket. Naturligtvis skall också folkhögskolans personal ha rimlig ersättning

för sitt arbete men i ett slags kontrollnit som saknar motstycke i mitt femtioåriga folkbildningsliv försöker man nu få en per definition öppen och fri skolform att passa in i en prokrustesbädd där man inte bara kommer att kapa fötterna utan också armar - och dessvärre huvud på samma gång. Jag får lustigt nog samtal från lärare om hur man skall bete sig när det gäller avtalet. Lustigt för det är nästan ironiskt, men jag gillar det. Unga nu verksamma lärare förstår inte hur verksamheten skall kunna fortsätta om man tvingas vara mellan åtta och sexton på skolan och att allt annat skall specialbeskrivas för att bli underlag för – ersättningar. Kvällarna, helgerna, resorna, somrarna, möjligheten att själv förlägga verksamheten med allt vad det betyder där det passar bäst: vissa veckor säkert sextio timmar med kursdeltagarna och andra veckor kanske tio eftersom man håller på med en ny bra roman av en sydkoreansk författare eller sätter sig in i en ny avhandling utgiven på Mimer, och hur skall man kunna hinna läsa sådant sittande mitt i röran på skolan. Man har ju en underbar läsfåtölj hemma och ett kök och eget kaffe och man kan fundera i lugn och ro. Men icke så längre. Det ironiska är att lärarna ringer en gammal – rektor!

Och jag känner att det enda jag kan säga är: hur i hela friden kan ni ens diskutera sådana dumheter? Vad har hänt med motståndsviljan? Hur skall du kunna vara den som en gång kommer att ihågkommas av en nu osäker och bångstyrig elev som den lärare som en sen eftermiddag stannade upp och diskuterade vad livet eventuellt går ut på till halv tre på natten, först i korridoren, sedan i biblioteket och, sedan skolans nya tillitspolicy fått Securitas att köra ut dig, på elevhemmet och, enligt den idag vuxne gamle eleven, faktiskt ändrade hans liv. Vad kommer han att minnas om du klockan sexton hade svarat: Vi får ta det efter klockan åtta på onsdag för nu börjar övertiden gälla och jag har inte fått det sanktionerat av den före detta officer som numera är folkhögskolerektor.
God natt, min vän." *Stewe Claeson*

SAMTAL OM FOLKHÖGSKOLAN

Uppemot 100 personer hade mött upp i ABF-huset när Stockholms soc.dem. skolförening och ABF den 7/2 inbjudit till "Samtal om folkhögskola och folkbildning – utmaningar och möjligheter". I panelen ingick: Britta Lejon (FOLAC – Learning for Active Citizenship), Bengt Göransson (tidigare kultur- och utbildningsminister), Bernt Gustavsson (professor i pedagogik vid Örebro universitet), Ingela Zetterberg (ordförande i SFHL), Lars Igeland, (ordförande i föreningen Offensiv Folkbildning), Håkan Wiclander (RIO, verksamhetschef vid Stadsmissionens skola). Diskussionsledare var Martin Humble (ordförande i soc.dem. skolföreningen och lärare vid Hagabergs folkhögskola). Närvarande som åhörare var regeringens utvärderare om statens stöd till folkbildningen Erik Amnå, som flitigt antecknade. Dessutom hade riksdagsledamöter från båda blocken inbjudits.

Bernt Gustavsson inledde med att ge en översiktlig bild av utvecklingen inom svensk folkhögskola från starten 1868. Han betonade att den svenska folkhögskolan redan från början varit mer nyttoinriktad än den danska och norska. Här var folkhögskolan initialt främst en medborgarskola för att ge bondeklassen ökat politiskt inflytande i samhället. In på 1900-talet blev sedan arbetarna den klass som kämpade sig till plats på folkhögskolan och på 1930-talet anlände allt flera arbetslösa. Därefter kom kvinnorna i ökad omfattning inspirerade bland annat av Fogelstagruppen. Särskilda kvinnokurser startades. Omdömesreformen på 1950-talet var betydelsefull och bidrog till att skolformen blev attraktiv för fler ungdomsgrupper. Invandrarerna blev efter hand allt vanligare på våra skolor och rekryteringsunderlaget breddades ytterligare. Som folkhögskolemodell är den svenska traditionen unik som en demokratisk studieform med nära relation till studiecirkeln.

I den följande diskussionen bekände Bengt Göransson att han tidigare haft en viss aversion mot begreppet civilsamhället men att han idag använder det i diskussioner och slog fast att civilsamhället är större än folkrörelsesamhället. Folkhögskolan är en del av folkrörelserna. Han pekade på att det finns en fara i

att romantisera folkhögskolan och att ge uttryck för en slags känslöfylld subjektivism av skolformen. Risken finns då att folkhögskolan skapar en myt om sin egen förträfflighet och blir sig själv nog. Från andra paneldeltagare framhölls att man som lärare måste kontrollera både sin egen självkritik såväl som sitt självförtroende.

Vilka svårigheter har dagens folkhögskolor?

De pressade ekonomiska ramarna gör att villkoren för verksamheten har uttunnats. Skolorna borde ges förutsättningar att bedriva verksamhet på nya sätt. Bernt Gustavsson hävdade att folkhögskolan idag har två centrala problem, ett internt och ett externt. Det interna problemet är de olikheter som i många avseenden finns mellan deltagare i allmänna kurser och i specialkurser. Intressen, attityder, utbildningsbakgrund m m kan vara mycket olikartade. Hur ska skolorna skapa gemenskap och samhörighet mellan dessa heterogena grupper? Det externa problemet kännetecknas av att utbildningarna alltmer inriktas på det som är ekonomiskt lönsamt för arbetsmarknaden. Kvalitet marginaliseras. Detta tänkande blir lätt styrande för kursutformningen och invaderar folkhögskolornas sätt att agera. Se till att elevernas kreativitet uppmuntras.

För att komma till rätta med det interna problemet krävs att skolornas personal får fortbildning och att skoldemokratin fungerar. De skilda grupperna är en utmaning för personalen som måste tro att grupperna kan mötas. Skolan är en mötesplats för båda dessa grupper och vi måste få alla att tro på det gemensamma.

Projekt och utvärderingar

Det finns problem med alla projekt och återkommande utvärderingar, som kan bli styrande. Projekt är vanligen kortsiktiga och utvärderingar är inte alltid rättvisande. Kvalitet är inte enkelt mätbart eftersom mätmetoderna inte är tillräckligt utvecklade. Hur kommer vi tillrätta med detta? Låt oss fokusera på lyckade projekt och varje gång vi lyckas med något fundera över varför det lyckades och sedan fråga: Kan detta utvärderas?

Vilka är våra framgångsfaktorer?

Bestäm att detta eller detta ska vi jobba med så att vi blir bekräftade. Låt oss bolla frågeställningar mot varandra. Låt oss kritisera och berömma varandra och sträva efter att bygga en god psykosocial arbetsmiljö på skolorna! Skapa ett tillåtande klimat! Lärarna måste träffa varandra oftare och prata om sina problem och glädjeämnen. Vi måste bevisa vad vi är bra på och tala om detta så att folk förstår. Vad menar vi med de begrepp vi använder när vi talar om folkbildning? De har en tendens att vara alltför abstrakta. Är vi tillräckligt tydliga med vad vi vill?

Massmedier och opinionsbildning

Gösta Vestlund betonade att folkhögskolan måste fundera över hur kontakterna med våra politiker kan förbättras. Även om flera av folkbildningens organisationer har goda kontakter med beslutsfattare måste vi också få andra än beslutsfattare att se oss som en tillgång. Varje folkhögskola bör lära sig att se och synas i sitt samhälle och skapa opinion. Skolorna måste bli en del av sitt lokalsamhälle, bli respekterade och vara en resurs där. Vi måste jobba ute i lokalsamhället, utanför själva folkhögskolan och vara en tillgång där.

Bryt igenom massmediernas hårda filter så att man skriver mer, rapporterar, gör reportage om folkbildning i olika medier! Skaffa

goda kontakter med massmediernas representanter. Vi syns för litet både i riksmidier och i lokala medier. Det är ofta kändisar som Sverker Olofsson, Fredrik Lindström eller Magnus Härenstam som utnämns till folkbildare. Folkbildningen nämns mest när vi gjort fel t ex rapporterat in felaktiga siffror.

Som en positiv effekt av SFHLs samarbete med Lärarförbundet kan förbundet numera arbeta mer med opinionsbildning än tidigare. Detta är viktigt!

Det finns en tendens att lärare och rektor går i otakt. Styrelsen uppträder alltmer som renodlade arbetsgivare där rektor måste driva styrelsens linje. För ett framgångsrecept behövs en samlad formation med Folkbildningsrådet, RIO, SKL, lärarutbildare, styrelser, rektorer och lärare, som är redo för ett gemensamt agerande. Alla goda krafter måste samverka.

Sammanfattningsvis kan sägas att diskussionen fördes i positiv anda och kvällen gav en god kartläggning av folkhögskolans ställning och problem idag samt möjliga uppslag till handlande inför framtiden. Diskussionen sändes i hela Sverige via www.abflive.se där sändningen finns sparad för att ses igen. Klicka Channels, Folkbildning och därefter Folkhögskola och folkbildning.

Jörgen Håkansson

Resa till Habsburgarnas hjärta Wien och Eisenstadt

8 - 12 oktober 2012

<http://www.habsburger.net/en/>

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Wien>

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Eisenstadt>

Under många århundraden dominerades Europa av det heliga tyskromerska riket, som en del ansåg varken var heligt tyskt eller romerskt. Dess huvudstad var Wien och habsburgarna dess regenter.

Vi besöker Wien och Eisenstadt

I Wien stiftar vi bekantskap med olika museer som behandlar stadens och landets historia.

Ett besök på Wiener Staatsoper är en upplevelse.

Vi åker till Eisenstadt som ligger en timmes väg söder om Wien där vi gästar Europahaus.

<http://www.europahaus.eu/> En institution som bedriver pedagogisk verksamhet om centraleuropas utveckling.

Där samtalar vi också om hur Österrike behandlar Europas historiska utveckling.

<http://www.khm.at/en/collections/collection-of-arms-and-armour/history-of-the-collection/>

<http://www.kriminalmuseum.at/zeitgesch.html>

<http://www.jmw.at/en>

Kontakta Paul senast den 1 april 2012

Om du tycker detta verkar intressant bör du höra av dig senast den 1 april till paul.reichberg@folkbildning.net eller 0706-738 564.

Kjesäter – vad var det som hände?

Vårt husorgan här i Vingåker heter Katrineholms-Kuriren. Liksom många landsortstidningar har den en daglig spalt med texter från tidningen för 50 år sedan. I höstas kunde man läsa en notis med rubriken "Ljus genom mörkret från Kjesäters slott" daterad den 30 oktober 1961.

"Svenska Scoutförbundets folkhögskola Kjesäter i Västra Vingåker skall bli en experimentsmedja, där det skall hamras och glödgas, som ska bli till värde för framtiden. Dess motto blir 'ledarskap för livet'.

Sent på lördagskvällen glimmade det av levande ljus från slottsfönstren och genom vårdträdet lönnens knotiga grenar såg mannen förundrad på hur Törnrosaslottet plötsligt gav ljus ifrån sig. Framför huset stod en andäktig skara, 50-talet deltagare i helgens Kjesäterskonferens i Vingåker. Mot den klara natthimlen avtecknade sig slottets konturer svagt i skenet från flammande marschaller; desto tydligare strålade ljusen från varje fönster. Något av en symbolik för framtiden."

Det kändes lite surrealistiskt att läsa detta i höstas. Kjesäters folkhögskola startade sin verksamhet 1964 med en storslagen invigning med kungen och Olof Palme som gäster. Den 19 juni 2011 beslutade Svenska Scoutförbundet vid en extra förbundsstämma med röstsiffrorna 57 mot 34, att inte garantera verksamheten i Kjesäterstiftelsen. Detta beslut innebar att Kjesäters folkhögskola lades ner. Den skola som scoutrörelsen satsade enormt mycket på blev inte 50 år. I skrivande stund ligger hela anläggningen, som med möda har byggts upp av tusentals scouter, tom och svart. En mäklare har fått i uppdrag att sälja husen på den öppna marknaden.

Hur kunde det bli så här?

Det är ju lite vanskligt att som tidigare rektor på Kjesäter (under tiden 1983-1996) ge sig på att analysera vad som hände och händer

med Kjesäter. Mycket har förändrats i folkhögskolevärlden sedan jag var med, men eftersom folkhögskoleveteraner frågar mig, så tillåter jag mig att i korthet ge min bild av skeendet. Förhållandet mellan huvudmannorganisationer och rörelsefolkhögskolor var, som många vet, ett kärt diskussionsämne på RIO-konferenser och rektorsträffar och det har varit en viktig komponent i det som skett med Kjesäter.

1992 antog Kjesäterstiftelsens styrelse ett idéprogram som beskrev Kjesäters roll i Svenska Scoutförbundet så här: *"Det faktum att Kjesäter hämtar sin inspiration från både den svenska folkbildningen och scoutrörelsens idéinnehåll påverkar skolans förhållande till sin huvudman. Skolans roll är inte begränsad till att vara producent av utbildning inom SSF, utan Kjesäter är också aktivt agerande genom att tillföra idéer och impulser. Uttrycket 'kritisk solidaritet' speglar på ett bra sätt en dynamisk folkhögskolas roll i förhållande till sin huvudman."*

Vi hade under denna tid, liksom tidigare, ett omfattande samarbete när det gällde utbildning inom dåvarande Svenska Scoutförbundet. En stor del av kollegiet medverkade vid scoutledarutbildningar och bidrog med sina olika specialkunskaper inom t ex scoutideologi, friluftsliv, miljö, psykologi, pedagogik etc. Men minst lika viktigt var att man förde in ett folkbildningstänkande i förbundets utbildningar. Några i kollegiet skrev också böcker som användes i scoutledarutbildningarna.

Under 2000-talet genomfördes omfattande utredningar om Kjesäters roll i SSF. När jag läser dessa utredningar ser jag hur folkbildningsperspektivet spelar en alltmer underordnad roll liksom värdet av att scoutrörelsen bedriver folkbildning. I stället är det "nyttospekten" för SSF som blir det viktiga. Så här står det i ett dokument som behandlas vid ett styrelsemöte våren 2007: *"För att kunna*

utvecklas till ett strategiskt verktyg måste scoutförbundet 'ta makten' över Kjesäter. Detta gör man genom att aktivt välja personer med central och aktuell koppling till scoutförbundets ledning."

Resultatet av utredningarna blev att man 2008 beslutade att bilda något som fick namnet Scouternas Ledarskapsakademi. För att markera att scouterna nu "tagit makten" ändrades också styrelsens sammansättning. Företrädarna för Vingåkers kommun, Strängnäs stift och Västra Vingåkers församling fick lämna Kjesäterstiftelsens styrelse, som nu enbart kom att bestå av tjänstemän och förtroendevalda inom SSF och Svenska Scoutrådet. Kjesäterns förankring i bygden och regionen liksom sakkunskap och positivt engagemang för skolan reducerades drastiskt.

De beslutade förändringarna syftade till att knyta Kjesäterns verksamhet närmare scoutrörelsen men det var sannolikt just denna konstruktion som gjorde att det gick som det gick. Den nya styrelsen saknade de mest elementära kunskaper om hur man driver en folkhögskola och hur man har kontroll på ekonomin. Efter en tid flyttades ekonomifunktionen till scoutkansliet i Stockholm och det kan ju var och en, som har någon kunskap om villkoren på en internatfolkhögskola, förstå vad som händer då.

Att Kjesäterstiftelsen styrelse totalt saknade kontroll över Kjesäterns ekonomi under den tid som föregick nedläggningsbeslutet framgår av en mycket skarp revisionserinran som Ernst & Young skrev i april 2011. På ungefär fyra månader hade resultatet då försämrats med drygt 2 miljoner kronor utan att Kjesäterstiftelsen styrelse reagerat. I panik beslutade SSFs styrelse att föreslå Förbundsstämman att aveckla folkhögskolan i Vingåker.

Vad händer nu?

Under innevarande läsår består folkhögskoleverksamheten i Vingåker av åtta studerande .

och två lärare på fritidsledarkursen som avslutar sitt andra år. De hyr lokaler i Vingåkers högstadieskola. Därefter upphör all verksamhet i Vingåker. I egen regi bedriver Kjesäterstiftelsen endast en distanskurs i allmänna ämnen samt scoutrelaterade kurser

Kjesäterstiftelsen och Scouterna vill naturligtvis till varje pris behålla det statsbidrag som skolan en gång fick för att bedriva folkhögskoleverksamhet i Vingåker. För att göra det tillgripes man synnerligen kreativa metoder. Man har helt enkelt köpt en allmän kurs av Fryshuset i Stockholm. Detta är en ren uppdragsutbildning som Fryshuset gör med sin egen personal. Det originella är alltså att Kjesäterstiftelsen köper utbildning med sina statsbidrag destinerade till att, som jag förstår det, i egen regi bedriva folkbildning. På detta fiffiga sätt slipper man personalansvaret - alla lärare utom två är uppsagda - men kan ändå håva in statsbidraget.

Planer jag tagit del av tyder på att Kjesäterstiftelsen avser att fortsätta med denna modell. Inför nästa år aviserar man att köpa två allmänna kurser av Fryshuset. Utöver en rektor och en administratör kommer man bara att i egen regi ha 1,5 lärare anställda. Scoutkurserna avser man att bedriva främst med ideella krafter. Ingen skugga faller över Fryshuset, tvärtom. Men vore det inte bättre att de fick statsbidraget direkt?

Beträffande anläggningen Kjesäter så är den alltså till salu. Det är ju inget objekt som är särskilt lättsålt, men en grupp scoutledare och gamla Kjesätervänner är spekulanter. Deras avsikt är att bedriva en gymnasieskola på scoutings grund. Hur det blir med det får framtiden utvisa.

Egil Borång

För den som vill ta del av dokumentationen och debatten om Kjesäter så finns fortfarande www.kjesaeterfakta.se kvar på nätet.

Några spridda funderingar från en pensionerad folkhögskollärare

Sedan riksdagsvalet 2006 är jag pensionär. Själva övergången mellan två helt olika sätt att leva var inte särskilt dramatisk. Visserligen innebar pensioneringen en aveckling av ett mångårigt politiskt engagemang - men den gav också möjligheter till en egen utveckling och det som Bodil Jönsson kallar TTT (tankar tar tid). Jag kan stanna där jag vill och kan dröja så länge jag har lust, vilket ger både nya dimensioner och fördjupad livsglädje. Jag målar porträtt i akryl - ikoner i äggtempera och jag *läser*.

Nyligen har jag avslutat "Drottningen vänder blad" av Alan Bennet - en hyllning åt läsandets glädje - där författaren med skarp humor och värme beskriver en högst ovanlig läsares öde. Det är den engelska drottningen, vars olydiga hundar får henne att gå på bokbussen. Hon ber om ursäkt för att de skäller så och av artighet lånar hon en bok. Det visar sig dock vara en omåttligt torr och tråkig roman, men drottningen läser pliktskyldigt ut den, lämnar tillbaka den och återvänder till slottet med en ny bok. Den här gången får hennes val oanade konsekvenser. Boken hon lånat väcker nämligen Hennes Majestäts passion för läsning. En passion som växer sig så stark att hennes officiella plikter snart blir lidande. "Böcker handlar inte om att fördriva tiden" säger drottningen. "De handlar om andra liv. Andra världar. Böcker anpassar sig inte. Alla läsare är jämbördiga. Läsningen är anonym, den är delad, den är gemensam."

För folkhögskolan har alltid det delade, det gemensamma varit väsentligt för det vi kallar folkhögskoleanda och -mässighet. I studien "En folkhögskolemässig anda i förändring" försöker Sam Paldanius vid Linköpings universitet ta reda på vad detta innebär för folkhögskolans praktik. Studien finns tillgänglig på www.ep.liu.se/ea/svfhu/2007/001 och är ett av flera delprojekt i det av Vetenskaps-

rådet finansierade forskningsprojektet "Folkhögskolans praktiker i förändring". Paldanius ställer i studien en rad intressanta frågor. *Hur ska lärarna göra med folkhögskoleandan och dess inneboende kollektiva budskap när nya grupper av elever är fostrade till individualister? Är lärarnas anda och mässighet något som förändras i takt med att samhället och deltagarna förändras eller representerar de fasta identitetssäkrande betydelser som håller folkhögskolan "vid sin läst" (med viss risk för rigiditet?). Var går gränsen för folkhögskolans fält och identitet i relation till annan utbildning och varför går den just där? När lämnar en folkhögskola folkbildningens fält och blir en annan form av bildning/utbildning? Finns det en möjlig glidning av ideal på bas av de förändringar som folkhögskolans praktik befinner sig i? Är det en förändring som leder till professionalisering av lärarna som yrkesgrupp? Är det acceptabelt att olika managementfilosofier används inom en folkhögskola? Kan folkhögskolans traditions- eller bildningskapital ses som kunskap? Finns det en vardaglig och villkorad gemenskap omkring synsätt och andan? Innebär den möjliga glidningen av ett ideal något för anda och mässighet? Vad innebär sann anda? När är andan falsk? Kan det råda båda harmoni och konflikt omkring andan samtidigt?*

Ligger det något mer än lärargärningens anda i folkhögskolans anda? Paldanius kommer att medverka som föreläsare vid SFHLs fortbildningsdagar i vår. Kanske skulle hans frågor också kunna vara utgångspunkt för ett samtal i veteranföreningens regi under hösten?

Man brukar säga att poesin går före och formulerar sådant som ett samhälle inte riktigt vet om. Sådant som ännu är omedvetet och

nte språkligt artikulerat och som dikten med sin uppbrutna form har lättare att fånga in än prosan som kräver mer av logiska sammanhang och ett linjärt berättande. Nya bekantskaper för mig är John Jönsson och Mattias Alkberg - två poeter som undersöker poesins plats i marknadssamhället - när de skildrar en vardag med lågavlönade jobb och besök på socialförvaltningen. De får mig att känna och förstå hur samhället ser ut *underifrån*. Under den medelklass som egentligen inte blivit så mycket rikare men haft fast inkomst som gjort att bankerna lånat ut pengar till platsbyggda kök, miljödiesel med takbox och all-inclusive-resor och som därför behagligt svävat i känslan av att tillhöra vinnarna. Både Jönsson och Alkberg famlar efter ett nytt sätt att vara människa 2012. Som Alkberg säger när han - med ord som ekar av både Bibelns apostlagärningar och Karl Marx - försöker tänka sig ett nytt samhälle: *"Individen behöver inte vara liberal för att tro på sig själv. Man kan tro andra om gott med, man kan hjälpas åt och ta hand om varandra. Av var och en efter förmåga, till var och en efter behov."*

Att formulera ett nytt sätt att vara människa känns högst angeläget och nödvändigt när vi nu upplever vad som sker när en finansbubbla brister. Miljoner människor blir arbetslösa och förlorar sina hem. Soppkök kantar gatorna både i USA och i Europa. Kyrkorna förser hungriga människor med mat. Varannan ungdom spanjor och grek står utanför arbetsmarknaden. Upp emot hundratusen människor demonstrerar - när jag skriver detta - mot de sparåtgärder som det grekiska parlamentet i natt ska fatta beslut om.

Först hotades bankerna av konkurs. Då gick stater in och räddade dem. Nu är det stater som riskerar konkurs. Både Europas och USAs skuldberg är gigantiska. Land efter land sätts på hårdbantning. Demokratin ställs åt sidan. Den bistra politiken dikteras från slutna rum. Dagens union börjar likna ett byråkratvælde

där ekonomiska lobbyister har större inflytande än parlamenten. Det hela är obehagligt likt det Naomi Klein kallade "chockdoktrinen": med en djup kris som förevändning kan man driva igenom nästan vad som helst.

Är då det vi upplever idag ett olyckligt avbrott? Kommer allt bli som vanligt igen? Knappast säger Pål Steigan i sin nya bok "En gång ska jorden bli vår". Steigan som under sextio- och sjuttioalet var ordförande för kommunistpartiet i Norge menar att krisen den här gången ser annorlunda ut än tidigare ekonomiska kriser. Nu lever vi i de tre E:nas kris; ekonomi, ekologi och energi. Ekosystemet håller på att kollapsa, haven är utfiskade och temperaturen stiger med översvämningar och torka som följd. Under loppet av tvåhundra år kommer vi att ha gjort slut på den fossila energi som det tagit miljoner år att bygga upp. Oljan kommer inte att ta helt slut, men det blir allt dyrare att få fram den och snart kommer det inte att vara värt mödan. Även maktbalansen i världen har skiftat. Kina har köpt upp USAs skuld och också delar av den europeiska. Det verkar bara vara en tidsfråga innan Kina blir världens ledande ekonomi. Men Kina betar sig som den värsta kolonialmakt i Afrika och Asien, där man roffar åt sig. Kommer då det kapitalistiska ekonomiska systemet att överleva? Nej säger flera av de författare som försöker ta ett helhetsgrepp på de utmaningar som världen står inför. Kapitalismen löser inte sina kriser, den flyttar bara runt dem.

Är det då inte dags för innovationer i det kollektiva tänkandet - dags för beslutsamhet och mod? All sann tillväxt handlar ju om att bättre använda gemensamma resurser.

En riktigt skön vår i goda böckers och vänners sällskap önskar jag er! Ni som vet att ni inte betalat in medlemsavgiften i VÅR förening - gör det! Det är nämligen jag som är kassören.

Britt-Marie Danestig

Fjällvandring med natur- och kulturupplevelser i Härliga Härjedalen 10 – 13 september 2012

I samarbete med Bäckedals folkhögskola anordnar Veteranföreningen en kurs med lätta vandringar i fjällen och besök på kulturhistoriskt intressanta platser i Sveriges högst belägna landskap.

Vi ska vandra till hällmålningarna på Flatruet. De är ca 4000 år och målade direkt på berghällen. Vandringen är relativt lätt, det är totalt en sträcka på ca 4 – 5 km och då ska vi också gå till "Eva-graven" en kanjon från istidens slut.

Vi hinner också se på en av Sveriges högst belägna landsvägar, över Flatruet, mer än 900 m ö h. Numera är den öppen året om, utom när det är snöstorm.

Fäbod i drift

Nästa dag besöker vi Nyvallens fäbod, en av de få kvarvarande fäbodarna i drift. Man har kor, får och getter, tar hand om mjölken och gör både smör och ost. Fäboden ligger i Sonfjällets nationalpark, och den som orkar kan gå upp en bit på fjället. Det är brant i början, men när man väl kommer upp är utsikten värd besväret. Annars kan man vara kvar vid fäboden och bekanta sig mer med djuren och titta in i Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens Informationsstuga med upplysningar om det lokala växt- och djurlivet. (Ett Naturum i miniformat.)

Skogsbruk och järnhantering

Härjedalen betydde mycket för skogsbrukets och järnhanteringens framväxt under 1800-talet. Skogsavverkningarna blev viktiga för den ekonomiska tillväxten. Ända fram på 1950-talet stod skogsarbetet för en mycket betydande del av arbetstillfällena. I och med mekaniseringen minskade det förstås, men är fortfarande både viktigt och omfattande, om än ej sett till antalet arbetande.

I Ängersjö, 3 mil från Sveg, finns en kojby som visar hur skogsarbetarlivet kunde te sig ända fram på 1950-talet, och den ska vi besöka på torsdagen.

Ett av de mer kända föremålen från Härjedalen är den s k Överhogdalsbonaden, en textil bildväv som är ca 1000 år. Den hittades undanslängd för 100 år sedan och förvaras sen dess på Länsmuseet i Östersund. På 1980-talet gjordes en kopia av bonaden, så naturtroget som det bara gick. Den förvaras nu i ett litet museum i Överhogdal och är mycket intressant och spännande att se.

Kursen börjar måndagen den 10 september kl 15 med ankomstfika. Därefter har vi presentation och introduktion. Tisdag till torsdag är det utfärder med vandring och besök på intressanta platser. På kvällarna middag och samvaro med samtal om Härjedalen och dess historia och våra upplevelser. Kursen avslutas på torsdag med kaffe kl 15 då vi är tillbaka på skolan.

Hur kommer man dit?

Enklarest att ta sig till och från Sveg är nog med bil, men det går att åka tåg/buss både till och från Stockholm och kurstiderna är lagda så att det passar med förbindelserna.

Kurskostnad inkl mat och boende med enkel standard (dusch och toa i korridor): 2.520 kr Lunch/fika tar vi med från skolan. Transporterna kommer att göras med egna bilar. Det förutsätter förstås att några av er deltagare har bil och är villiga att köra och att vi delar på bilkostnaderna.

Anmälan görs senast den 1 juni 2012 genom att sätta in avgiften 2.520 kr per person på skolans bg 5147 – 5499, uppge namn och "Härjedalens natur och kultur" eller via www.backedal.se eller tel 0680-166 70. Ytterligare information kan fås av kursledaren Rikard Lilljeqvist tel 0702-19 86 01.

Välkommen till Fellingsbro folkhögskola tisdagen 24 april

HjÖs-gruppen inbjuder till regional vårträff detta datum. Fellingsbro ligger i en gammal vacker kulturbygd. Vi besöker en landstingskola som i stor utsträckning vänder sig till personer med funktionsnedsättning. Parallellt har skolan yrkesutbildningar inom området. Den har en filial i Örebro och bedriver även verksamhet i Lindesberg. Därutöver drivs intressanta samarbetsprojekt med skolor i Tanzania, Ryssland (Novgorod) och Holland. En tredjedel av skolans livsmedel kommer från ekologiska gårdar och fisken är fångad från hållbara bestånd (MSC-märkt). Vi startar dagen med välkomstkaffe kl. 10.00. Under förmiddagspasset kommer sedan förre rektorn Bo Nilsson och nuvarande rektorn Heli Nordberg Lindell att berätta om Fellingsbro folkhögskola förr och nu med utblickar i bygden.

Efter lunchuppehållet kl. 12.00 – 13.00 är vi inviterade av en elevgrupp för cirka 30 minuters underhållning. Därefter får vi lyssna och ställa frågor till Stellan Boozon, som kåserar under rubriken "40 år med folkhögskolläroverutbildningen". Han kommer också att reflektera över vad denna utbildning betytt för vår skolform. Innan vi dricker kaffe cirka kl. 15.15 blir det en kort information om aktuella veteranfrågor.

Åker du med allmänna färdmedel avgår bussar från Örebro, Frövi, Arboga och Lindesberg till Fellingsbro. Inga tåg stannar i Fellingsbro. Önskar du övernattningskontakt på skolan kontakta husfar Kaj Hammarstedt tel. 0581-89102. Vi får kaffe och lunch till en kostnad av 100 kronor.

Anmälan om deltagande senast tisdagen 17 april till Berit Forsberg tel. 019-364650, e-post: berit_f@telia.com el. Jörgen Håkansson tel. 018-355534, e-post jorgenh1@telia.com el. Lena Skördeman tel. 0140-40005, e-post lena@skordeman.com

Alla medlemmar är varmt välkomna!

Regionträff på Hjälmareds folkhögskola, Alingsås tisdagen den 3 april 2012

10.00 Mingelfika
Folkbildning, utifrån ett nationellt och globalt perspektiv, i Sverige och i världen.
Kent Johansson, ordförande i RIO och EU-parlamentariker.
Kent har lovat att medverka under dagen men har inte ännu kunnat bestämma exakt när han kommer.

12.15 Lunch

13.15 Hasse Lindwert f d rektor Hjälmared visar runt och berättar om skolan.
Samtal och minnen om svunna tider. Information från veteranföreningen.

15.00 Kaffe

Kostnad 100 kronor som betalas på plats.

Information om skolan och bästa sättet att komma dit finns på skolans hemsida
www.hjalmared.se

Anmälan senast 26 mars till Håkan Söderlund 0705-950 430 eller
hakan.soderlund.mullsjo@folkbildning.net

Välkomna hälsar

Per-Olof Örn, Ingemar Nordieng, Klas Sjögren, Hasse Lindwert, Håkan Söderlund